

هدف نتانیاهو: جنگ فراگیر

مجید یونسیان

روزنامه‌نگار و تحلیلگر سیاسی

استفاده از خرد، تنها در حوزه دیپلماسی نیست که نتایج روشن و پایدار دارد؛ بلکه در میدان چالش‌های غیردیپلماتیک نیز کارآمدتر است. موضوع بحث اغلب کارشناسان و رسانه‌های جهان در این روزها، زمان، دامنه و شیوه احتمالی پاسخ ایران و محور مقاومت به عمل ضدانسانی رژیم صهیونیستی در ترور اسماعیل هنیه، رهبر فقید حماس در تهران است. اما هر واکنشی وقتی اثرگذار است که مبتنی بر اهداف مشخص باشد. رژیم اسرائیل و تندروهایی که اداره آن را در اختیار دارند، در همه زمینه‌ها به بن‌بست رسیده‌اند. حتی حامیان آمریکایی و اروپایی آنها نیز از ادامه این وضع خسته شده‌اند. نمایه‌های روشن این بن‌بست و انسداد را در چند گزاره می‌توان بیان کرد:

۱ نتانیاهو با مشت آهنین و خشونت افسارگسیخته و اعمال هر عمل غیرانسانی نتوانسته است مقاومت داخلی در فلسطین را کنترل و خاموش کند و طوفان الاقصی نظم امنیتی اسرائیل را درهم ریخت.

۲ عادی‌سازی روابط با همسایگان و اعراب به‌رغم تلاش‌های مستمر و فشارهای آمریکا و اروپا عملاً شکست خورده است و اسرائیل کاملاً از آینده این طرح ناامید است.

۳ جنبش‌های ضدصهیونیستی در ساختار اجتماعی و سیاسی داخل اسرائیل در حال گسترش است و میانه‌روها و اصلاح‌جویان در حال قدرت گرفتن هستند.

۴ رویکرد عمومی در آمریکا کنترل تندروها در اسرائیل و بازگشت به سیاست توازن در منطقه

است. ادامه تنش و آشوب کنونی به از دست رفتن خاورمیانه از دایره نفوذ آمریکا و اروپا و جایگزینی چین و روسیه منجر می‌شود.

۵ ادامه وضع کنونی، قدرت محور مقاومت را تقویت می‌کند و یک ستون جدید در معادلات منطقه رقم می‌زند که قطعاً این محور، متحد غرب نخواهد بود. با لحاظ کردن این پنج گزاره، می‌توان به این نتیجه رسید که نتانیاهو راهی میان‌ه را برای نجات خود و بنیادگرایان صهیونیست برگزیده است و آن‌هم یک جنگ فراگیر و البته کنترل‌شده برای به هم زدن همه معادلات کنونی است. دولت دموکرات بایدن تاکنون روی خوشی به این سیاست نشان نداده است.

امیدواری نتانیاهو به روی کارآمدن ترامپ است که روحیه ماجراجویی دارد؛ اما با ورود کاملاً هریس در رقابت‌های انتخاباتی، این احتمال که ترامپ بدون دردسر وارد کاخ سفید شود، کاملاً کمرنگ شده است. ترور اسماعیل هنیه در تهران با دو هدف روشن صورت گرفته است: اول، تحریک محور مقاومت و دوم، برانگیختن احساسات سیاسی در تهران.

این دو به‌تنهایی کافی است تا شعله‌های جنگی که نتانیاهو آرزوی آن را داشته است، فروزان شود. یک تیر به دو نشان مشخص: ابتدا، برافروختن جنگ برای خروج از بن‌بست و انسدادی که اسرائیل و افراطیون را در تنگنا و در آستانه شکست قرار داده است و دوم، زمینه‌سازی برای مداخله آمریکا که اثر فوری چنین مداخله‌ای افزایش رویکرد اجتماعی به انتخاب ترامپ است.

به‌طور قطع، انتقام ترورهای غیرانسانی و فجایی که نتانیاهو رقم زده است، هدف روشن و مشروعی است؛ اما درباره زمان و شیوه آن نباید در دام نتانیاهو افتاد. چون اگر شعله‌های جنگ فروزان شود و اهداف نتانیاهو محقق گردد، آنکه آسیب می‌بیند و ضرر می‌کند، محور مقاومت است...

وفاق ملی و احیاء میثاق ملی

علی مجتهدزاده

وکیل دادگستری

نطق روز تحلیف مسعود پزشکیان را باید بدون اغراق یکی از دقیق‌ترین و ماندگارترین نطق‌های تحلیف رؤسای جمهوری ایران دانست. نشانه آن هم اینکه این سخنان به سرعت با واکنش مثبت گروه‌های سیاسی مختلف و حتی غیرهم‌نظر با رئیس‌جمهوری مواجه شد. آقای پزشکیان در این نطق اولاً دست بر روی نکات بسیار دقیقی گذاشت که از ضروریات امروز ایران هستند و ثانیاً توانست آنها را به شکلی باز کند و برای مخاطب توضیح دهد که زمینه‌ساز جبهه‌بندی‌ها و صف‌کشی‌های تقابلی نشود. شاید مهمترین نکته سخنان آقای پزشکیان در این نطق، تاکید او بر مسئله «وفاق ملی» بود. به نظر هم می‌رسد که ایشان در مقام رئیس‌جمهور نام «دولت وفاق ملی» را برای دولت چهاردهم در نظر گرفته که عنوانی دقیق هم به لحاظ گفتمان خود ایشان و هم نیاز ضروری کشور است.

از مجموع سخنان آقای پزشکیان نیز چنین بر می‌آید که تصویر ایشان از بنیان‌های این وفاق، الزامات ساختاری آن و فرایندهای تحقق واقع‌بینانه و منطقی است. چه اینکه وی بعد از آنکه گفت «روی آوردن به وفاق ملی ضرورتی تاریخی است»، شرایط رفتاری دولت همسو با این ضرورت تاریخی را اینگونه تصریح کرد: «دولتی که خود را دولت همه ملت ایران، موظف به تأمین حقوق شهروندی همه ایرانیان و ملتزم به اولویت منافع ملی بر هر امر دیگر می‌داند» آقای پزشکیان شاخص‌های این وفاق را «عدالت، رفع تبعیض، تأمین زندگی عادلانه و شرافتمندانه، پیشرفت، صلح و آرامش به دور از نگرانی، تحقیر و مداخله‌های فراقانونی» برشمرد و اطمینان داد که در این مسیر همه برنده هستند و هیچ بازنده‌ای وجود ندارد.

در گفتمان‌هایی موجود از این دست همواره نگرانی عمده این بوده که صاحبان گفتمان نه از منظر ساختاری و عملیاتی بلکه از چارچوبی صرفاً اخلاقی به مسئله بنگرند و به همین دلیل برای تحقق امر وفاق و وحدت ملی از محدوده نصیحت و توصیه خارج نشوند. اما در نطق آقای پزشکیان نشانه‌هایی وجود داشت که می‌تواند باعث این امیدواری شود که ایشان افق دید وسیع‌تر و ساختاری نسبت به تحقق این مهم دارند.

از منظر ساختاری شاید یکی از مهمترین ایرادات بحث حکمرانی حقوقی در کشور ما باشد که بدل به پاشنه آشیل

بررسی ابعاد پاسخ ایران به ترور اسماعیل هنیه

واکنش ایران چه خواهد بود؟

محسن صالحی‌خواه

گزارشگر هم‌میهن

باگذشت زمان از ترور رئیس دفتر سیاسی حماس در تهران، انتظارها برای پاسخ ایران به عملیات بالاتر رفته است. واکنش ایران نظامی یا امنیتی خواهد بود و هنوز مشخص نیست که در چه ابعادی صورت خواهد گرفت. در اصل پاسخ به نقض تمامیت ارضی ایران و تجاوز آشکار اسرائیل، اختلاف‌نظری میان نیروهای سیاسی داخلی وجود ندارد. اما در این میان، خط تندرو با قدرت بر طبل جنگ می‌کوبد و پاسخ هم‌زمان به آمریکا را نیز طلب می‌کند. مدیرمسئول کیهان اولین فردی بود که بحث حمله به پایگاه دریایی آمریکا در بحرین و دیگر اهداف متعلق به این کشور در خلیج فارس را مطرح کرد و پشت سر او نیز امام جمعه مشهد در خطبه‌های جمعه گذشته، خواستار حمله به همین پایگاه شد.

▼ پوست موز زیر پای دولت

منطق آنان، حمله ایران به عین‌الاسد در سال ۱۳۹۸ در پاسخ به ترور سردار سلیمانی و همچنین عملیات وعده صادق در پاسخ به حمله اسرائیل به کنسولگری دمشق و شهادت سردار زاهدی از فرماندهان بلندپایه نیروی قدس است. در حالی که حمله به عین‌الاسد خسارت جانی برای آمریکایی‌ها نداشت و در پاسخ به اقدام تروریستی آنان بود؛ پس از آن نیز به طرز مشکوکی هواپیمای مسافربری بر فراز تهران هدف قرار گرفت. عملیات وعده صادق نیز تلفات جانی از اسرائیلی‌ها نگرفت و بیشتر یک پیام بود مبنی بر اینکه ایران توانایی و اراده زدن ضربه‌های بزرگ‌تر را دارد. اما در نهایت همان بازدارندگی پس از حدود سه ماه از بین رفت و ترور هنیه در تهران رخ داد؛ از دمشق به تهران رسیدند. هر کدام از این عملیات‌ها، واکنش به کنشی از سوی دولت‌هایی جداگانه و براساس قواعد بین‌المللی بود. در حالی که شرایط فعلی، حق ایران برای واکنش به اسرائیل براساس منشور ملل متحد و قوانین بین‌المللی محفوظ است. اما این خط در حال حاضر بدون هیچ تعارفی پیگیری می‌شود. برخی کارشناسان معتقدند که این تحرکات برای تحت‌تأثیر قرار دادن دولت و سیاست خارجی آن است.

مصدومان شیمیایی در انتظار اقدامات دولت جدید

ستار عزیزی استاد حقوق بین‌الملل از صدور یک رای به نفع قربانیان شیمیایی خبر داد

شادی مکی

گزارشگر هم‌میهن

در طول جنگ رژیم بعث عراق علیه ایران، دولت عراق به کرات در جبهه‌های جنگ و همچنین در مناطق مسکونی ایران از سلاح شیمیایی استفاده کرد. نخستین حمله گسترده شیمیایی عراق در تاریخ ۷ تیر ۱۳۶۶ رخ داد؛ تهاجمی که نام اهالی سردشت از توابع آذربایجان غربی را به عنوان اولین قربانیان شیمیایی جهان ثبت کرد. در این حمله چهار نقطه پرازدحام شهر مورد حمله شیمیایی قرار گرفت. ۱۱۰ نفر به‌شهادت رسیدند و هشت هزار نفر هم در معرض گاز سمی قرار گرفتند.

حمله گسترده بعدی اما یک‌سال بعد در ۳۱ تیر ۱۳۶۷ رخ می‌دهد. در این حمله دو منطقه از استان کرمانشاه یعنی دهستان «زرده» از توابع منطقه «ریجاب» و شهرستان «دالاهو» و نیز منطقه «نسار دیره» از توابع شهرستان «گیلانغرب» مورد حمله شیمیایی عراق قرار گرفتند. به گفته شاهدانی که همچنان در قید حیات بوده و آن لحظات رو تجربه کرده‌اند، دقایقی بعد از اینکه عصر به‌های ساعت، ۶ صبح را به‌نمایش می‌گذاردند ۲۷۵ نفر از اهالی این مناطق به شهادت می‌رسند و ۸۳۰ نفر هم به جرگه مصدومان شیمیایی می‌پیوندند. هم‌زمان با این حملات ۴ نفر از اهالی دیره در شهرستان گیلانغرب به شهادت رسیده و حدود هزار نفر هم مجروح می‌شوند. یعنی در مجموع می‌توان گفت در طول جنگ ۸ ساله عراق با ایران، ۲۸۹ نفر از هموطنان غیرنظامی در اثر استفاده عراق از سلاح ممنوعه شیمیایی جان باختند و حدود هزار و ۳۸۵ تن دیگر هم همچنان از مصدومیت توسط سلاح شیمیایی و آثار استخوان‌سوز آن از جمله مشکلات تنفسی، پوستی، بینایی، اعصاب و روان و... رنج می‌برند. این اعداد اگرچه تقریبی است و بعد از گذشت ۳۷ سال حتماً به لحاظ مرگ و میر قربانیان، این تعداد دستخوش تغییر شده اما گویای یکی از ترسناک‌ترین جنایات علیه بشریت است که انسان قادر به انجام آن بوده است؛ جنایتی که قطعاً واجد شرایط ضروری برای پیگیری در محاکم بین‌المللی است.

▼ رای قضایی به نفع قربانیان شیمیایی زرده

ستار عزیزی، استاد حقوق بین‌الملل و عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا، اما در گفت‌وگو با هم‌میهن از صدور آرای به نفع مصدومان شیمیایی این مناطق خبر می‌دهد. او که در این پرونده به عنوان مشاور حقوقی مشارکت داشته، توضیح می‌دهد: «در جنگ رژیم بعث عراق علیه ایران، دولت عراق به کرات در جبهه‌های جنگ و همچنین در مناطق مسکونی ایران از سلاح شیمیایی استفاده کرد. در این حملات شیمیایی، عراق عمدتاً گاز‌های خردل

عباس عبدی، تحلیلگر سیاسی راجع به این مسئله در صفحه توئیتر خود نوشت: «با این فشاری که تندروها برای ورود به درگیری نظامی می‌آورند، آن هم به دولت، کم‌کم همه باید متوجه شوند که ماجرا چه بوده؟» فرمانده سنتکام نیز وارد منطقه شده است. نوریوز که پیش از این به عنوان رسانه مرتبط با شورای عالی امنیت ملی معرفی می‌شد، در ادامه همین خط‌خبری نوشت: «ورود فرمانده سنتکام به منطقه و افزایش شدید تحرکات این کشور که هدف آن مقابله با عملیات انتقامی ایران اعلام شده، نشان می‌دهد واشنگتن هم شریک رژیم اسرائیل در به‌شهادت رساندن اسماعیل هنیه بوده است.»

▼ اظهار نظرهای خارجی

خالد قدومی، نماینده جنبش حماس در ایران، مهمان مراسم هشتمین دوره جایزه حقوق بشر اسلامی بود. او درباره این حادثه گفت: «ترور رهبران ما باعث مقاومت ما می‌شود. نتیجه آن آغاز مقاومت بیشتر مردم مقاوم فلسطین است. باید انتقام بزرگ و با قدرتی برای خون خواهی شهید هنیه بگیریم، زیرا خون بر شمشیر پیروز است.» علی هاشم، خبرنگار الجزیره انگلیسی در بیروت نیز در توئیتر نوشت: «پس از چندین گفت‌وگو با منابعی در بیروت و تهران فهمیدیم که محور مقاومت به میناجی‌ها گفته است ما آنچه را که لازم است برای داشتن یک پاسخ مؤثر و کارآمد انجام خواهیم داد حتی اگر عواقبی در مقیاس وسیع داشته باشد. آنها در پاسخ به پرسش من درباره زمان پاسخ‌گویی «محور مقاومت» گفتند: دشمن ما به خوبی آماده شده است و ما هم زمانی که آماده باشیم کار را انجام خواهیم داد.»

▼ درگیری در منطقه

وضعیت شمال اسرائیل و مرز مشترک سرزمین‌های اشغالی و لبنان آشفته است. روستاهای مرزی در جنوب لبنان هدف بمباران رژیم صهیونیستی قرار گرفتند. حزب‌الله نیز در واکنش به این حملات، منطقه بیت‌هلل در شمال اسرائیل را با ده‌ها موشک کاتیوشا هدف قرار داد. اطلاعات زیادی از حمله به دو پایگاه نظامی اسرائیل در نزدیکی مرز لبنان نیز منتشر نشده اما حزب‌الله مسئولیت این حملات توپخانه‌ای را بر عهده گرفت. یک حمله نیز در هولون، واقع در جنوب تل‌آویو رخ داده است. یک فلسطینی با چاقو چهار نفر را هدف

و ساربن استفاده کرده بود؛ موادی که چندین شرکت اروپایی در اختیار دولت عراق قرار داده بودند. در واقع عمده تهیه‌کنندگان مواد اولیه این مواد شیمیایی و صادرکنندگان آنها شرکت‌های آلمانی بودند؛ به شکلی که حدود ۸۵ شرکت آلمانی درگیر تهیه این مواد بودند. همچنین ۱۹ شرکت فرانسوی، ۱۸ شرکت انگلیسی، ۱۸ شرکت آمریکایی و چند شرکت هلندی در روند صادرات مواد اولیه به عراق برای تولید سلاح شیمیایی دست داشتند.» این حقوق‌دان ادامه می‌دهد: «از منظر مقررات حقوق بین‌الملل بشردوستانه استفاده از سلاح شیمیایی در جنگ علیه مردم غیرنظامی هم جنایت علیه بشریت و هم جنایت جنگی محسوب می‌شود اما اگر این سلاح علیه نظامیان استفاده شود، جرم مربوطه تنها جنایت جنگی است که آثاری در حقوق بین‌الملل دارد.» عزیزی توضیح می‌دهد که ارتکاب این جرائم قابل پیگیری بوده و می‌تواند مورد تعقیب در محاکم بین‌المللی، محاکم خارجی و محاکم داخلی قرار بگیرد: «در این راستا شاهد دو پرونده بودیم که یکی مربوط به شخصی به نام «فرانس فان آرتات» بود. فردی که در دهه ۱۹۸۰ در صادرات مواد شیمیایی به عراق مشارکت فعال داشته است. آرتات در ۱۹۸۹ در ایتالیا دستگیر و بعد از مدتی موفق شد به عراق فرار کند. او تا جنگ دوم عراق و آمریکا یعنی سال ۲۰۰۳ در این کشور ماندگار می‌شود اما بعد از این مدتی بار دیگر به هلند باز می‌گردد و در سال ۲۰۰۴ در این کشور دستگیر و دادگاهی می‌شود. او در این دادگاه به واسطه ایفای نقش مؤثر در صادرات مواد اولیه ساخت سلاح شیمیایی به دولت عراق (در جنگ ایران و عراق) به ۱۷ سال حبس محکوم می‌شود. مسئله تاسف‌انگیز آن بود که بعدها مشخص شد فان آرتات از کارمندان سازمان اطلاعات و امنیت هلند بوده است.» این استاد حقوق بین‌الملل تأکید می‌کند که موقعیت دولتی آرتات در هلند، این مسئله را تقویت کرد که دولت‌های غربی از جمله آمریکا، آلمان، بریتانیا، فرانسه و هلند و... در جریان صدور سلاح شیمیایی به عراق بوده‌اند و از صدور این مواد ممانعت نکرده‌اند.

▼ دعوی مصدومان شیمیایی زرده علیه یک شرکت هلندی

به گفته عزیزی «اخیراً نفر از مصدومان شیمیایی در پرونده‌ای علیه شرکت هلندی «فورا‌فینا» طرح دعوی کرده‌اند: «در این پرونده موضوع جبران خسارات مادی آسیب‌دیدگان این حادثه مطرح شد. دادگاه هلندی با توجه به مقررات حاکم بر حقوق بین‌الملل خصوصی، قانون حاکم بر این دادگاه را قانون محل وقوع حادثه تشخیص داد. نظر به اینکه محل سکونت قربانیان و در واقع محل استفاده از سلاح شیمیایی در ایران بوده، این دادگاه براساس قوانین ایران حکم صادر و این شرکت را به پرداخت غرامت محکوم کرد.» به اعتقاد این وکیل دادگستری با توجه به آغاز ریاست جمهوری مسعود پزشکیان معاون حقوقی ریاست جمهوری باید تلاش مضاعفی برای پیگیری و احقاق حقوق مادی و معنوی ناشی از بمباران شیمیایی سردشت و زرده و دیره انجام دهد. او تأکید می‌کند که در این زمینه با خلاقانه‌ترین مواجهه نیستیم و می‌توانیم از ظرفیت‌های